

Zorica Savić-Nenadović

Univerzitet u Beogradu
Učiteljski fakultet

DWIGHT ATKINSON (Ed.), *ALTERNATIVE APPROACHES TO SECOND LANGUAGE ACQUISITION* (LONDON: ROUTLEDGE, 2011, 196 str.)

Knjiga *Alternative Approaches to Second Language Acquisition* predstavlja zanimljiv i nadasve koristan pokušaj Dvajta Atkinsona (Dwight Atkinson), vanrednog profesora Primenjene lingvistike na Univerzitetu Arizona (SAD), da na jednom mestu okupi i prikaže osnovne postavke novih teorija o usvajanju drugog jezika (L2). Reč je o teorijama koje su nastale i razvijale se u poslednjih dvadesetak godina, nezavisno od preovlađujućeg, kognitivističkog pristupa, od kojeg se po mnogim svojim postavkama znatno razlikuju i stoga i nose epitet „alternativne”. Prema Atkinsonu, novi pristupi usvajanju L2 treba da se sagledaju u osnovnim crtama, uporede, da se prepoznaju sličnosti i razlike među njima, ali i u odnosu na kognitivizam. Tek na osnovu ovakve analize možemo doneti zaključak da li je međusobno prožimanje ovih pristupa moguće i da li će to dovesti do bogatijeg, multidimenzionalnog razumevanja fenomena kao što je usvajanje L2 (xi-xii).

Pored *Uvoda* (1-23), knjiga sadrži sedam poglavlja i indeks pojmova (181-190). U *Uvodu*, naslovljenom „Cognitivism and Second Language Acquisition”, Atkinson podseća čitaoca na deset osnovnih karakteristika kognitivističke teorije i izdvaja tri ključne: „mind as a computer”, „representationalism” i „learning as abstract knowledge acquisition” (4-6). Potom autor daje prikaz razvoja kognitivističke teorije, od njenih korena u Dekartovom (Renes Descartes) učenju i racionalizmu (6-7), preko pe-

rioda tzv. kognitivne revolucije i ogromnog doprinosa Noama Čomskog (Noam Chomsky) lingvističkoj teoriji 60-ih godina prošlog veka (8-10), do razvoja teorije usvajanja L2 pod uticajem kognitivizma posle perioda tzv. „revolucije” (11-15). U drugom delu *Uvoda*, Atkinson objašnjava metod analiziranja novih teorija o usvajanju L2 za koji se kao urednik ovog izdanja opredelio: šest uglednih naučnika/lingvista, od kojih je svaki zagovornik određenog alternativnog pristupa usvajanju L2, pozvano je da u jednom poglavlju knjige opiše i obrazloži taj pristup. Pri tom su autori poglavlja morali da se pridržavaju propisane strukture poglavlja sa podnaslovima: kratak pregled teorije (Overview), teorijski principi (Theoretical principles), metodi istraživanja (Research methods), rezultati istraživanja koji govore u prilog teoriji (Supporting findings), razlike u odnosu na druge pristupe (Differences *vis-à-vis* other approaches) i pravci daljeg razvoja (Future directions) (16-17). Bibliografski podaci dati su na kraju svakog poglavlja. Poslednje, sedmo poglavlje, posvećeno je analizi svih šest teorija, njihovom međusobnom odnosu i odnosu prema kognitivističkom pristupu u usvajanju L2.

U prvom poglavlju, *The Sociocultural Approach to Second Language Acquisition*, autor Džejsms Lantolf (James Lantolf)¹ opisuje socio-kulturni pristup u usvajanju L2 zasnovan na teoriji Vigotskog (Lev Vygotsky) (1978) o razvoju ljudskog uma. Centralni pojmovi u ovom pristupu su pojam *medijacije* (mediation), odnosno uloga jezika kao posrednika u procesu usvajanja i razvoja znanja i *prakse* (praxis) (25-35), te isticanje nužnosti povezivanja teorijskih i praktičnih znanja (35-40). U pogledu konkretne nastave i učenja drugog jezika, zagovornici socio-kulturnog pristupa zalažu se za učenje jezika zasnovano na usvajanju konceptata (CBI – Concept-Based Instruction), u okviru kojeg je uveden pojam SCOPA (Schema for the Orienting Basis of Action). SCOPA je faza materijalizacije koja sledi posle teorijskog objašnjenja određenog koncepta na času, odnosno, koncept se vizuelno prezentuje kao model, grafik, ili na neki drugi način (38).

Drugo poglavlje, *A Complexity Theory Approach to Second Language Development/Acquisition*, posvećeno je jednom od novijih pristupa u usvajanju L2 koji stiče sve veću popularnost u stručnoj javnosti (17). Dajan Larsen Friman (Diane Larsen-Freeman)² navodi da se ovaj pristup

¹ James P. Lantolf, PhD, Department of Applied Linguistics, The Pennsylvania State University, State College, Pennsylvania, USA

² Diane Larsen-Freeman, PhD, School of Education, Department of Linguistics&English Language

nadovezuje na teoriju kompleksnosti poniklu iz prirodnih nauka, pre svega fizike. Iz ugla ove teorije, jezik se sagledava kao dinamičan, kompleksan, otvoren, adaptivan i samorganizujući sistem koji nije linearan, a sačinjavaju ga komponente koje proizlaze iz njegove upotrebe i koje su varijabilne, tj. promenljive, što i čitav sistem čini promenljivim (52-53). Budući da su jezik i učenje jezika dinamični i otvoreni sistemi, autorka naglašava da se u ovom pristupu više koristi termin „language development” (jezički razvoj) nego „language acquisition” (usvajanje jezika), jer se otvoreni sistem nikada ne može u potpunosti usvojiti (54). Kada je reč o istraživačkoj metodologiji, Larsen Friman smatra da neke od tradicionalnih metoda, kao što je kvantitavno istraživanje, nisu pogodne za istraživanja zasnovana na teoriji kompleksnosti (60). Prema autorki, i drugim zagovornicima teorije kompleksnosti, tri metode su pogodne za istraživanje jezika i načina na koji se jezik usvaja. To su: a) kvantitativno modeliranje, b) kvalitativno modeliranje, i c) dinamičko opisivanje (62-63).

Naslov trećeg poglavlja je *An Identity Approach to Second Language Acquisition*. Autorke ovog poglavlja, Boni Norton (Bonny Norton)³ i Karolin Makkini (Carolyn McKinney)⁴ objašnjavaju kako se koreni pristupu usvajanja jezika iz ugla identiteta nalaze u teorijskim postavkama poststrukturalizma (77-79) i socio-kulturne teorije (79-81). Usvajanje L2 je, prema ovom pristupu, proces izgradnje identiteta osobe koja uči određeni jezik. Pritom se pažnja poklanja proučavanju identiteta iz tri ugla: njegove višestrukosti (svako od nas, u zavisnosti od spoljašnjih okolnosti, ispoljava više identiteta koji su često u sukobu jedan sa drugim), odnosa identiteta i moći, i menjanja identiteta sa protokom vremena (74-75). Prema teoriji o usvajanju jezika iz ugla identiteta, važnu ulogu u usvajanju jezika igraju *investment (investiranje u jezik)*, odnosno šta osoba koja uči neki jezik očekuje da će dobiti od naučenog i upotrebe L2 u konkretnim situacijama (75) i *imagined communities* (zamišljene zajednice), odnosno, različite grupe ljudi sa kojima osoba koja uči L2 pretpostavlja ili zamišlja da će imati komunikaciju na L2 (76).

Pristup usvajanju L2 zasnovan na jezičkoj socijalizaciji tema je četvrtog poglavlja, *Language Socialization Approaches to Second Language*

Institute, University of Michigan, Ann Arbor, Michigan, USA

³ Bonny Norton, PhD, Department of Language & Literacy Education, University of British Columbia, Vancouver, Canada

⁴ Carolyn McKinney, PhD, School of Education, University of Cape Town, South Africa

ge Acquisition. Patriša Daf (Patricia Duff)⁵ i Stiven Talmi (Steven Talmy)⁶ pozicioniraju teorije jezičke socijalizacije u oblast lingvističke antropologije (95), te napominju da se koreni njenih teorijskih principa mogu naći u mnogim oblastima, od sociologije i kulturne psihologije, do semiotike i diskurzivne psihologije (97). Teorija jezičke socijalizacije izučava makro- i mikro- kontekste u okviru kojih se jezik uči i koristi (društveni, politički, kulturni), a do novih saznanja dolazi putem longitudinalnih istraživanja u kojima preovlađuju etnografski pristup i metod analize diskursa (95). Ova teorija sagledava jezik kao društvenu praksu koja se stalno menja (96). Iz ugla jezičke socijalizacije, za usvajanje L2 bitan je odnos između naprednijih govornika L2 i osoba koje su na nižem nivou poznavanja L2. Društvena interakcija između ove dve grupacije ključna je za one koji su na nižem nivou zato što im omogućava razvijanje komunikativne kompetencije i sticanje znanja o vrednostima, ideologiji i identitetu naprednih govornika. Međutim, u toj interakciji i naprednija grupa uči o komunikativnim potrebama slabije grupe, njenim saznanjima i prethodnim iskustvima (97-98). Za teoriju jezičke socijalizacije bitna je i uloga moći i identiteta u usvajanju L2 (108-110).

U petom poglavlju, *A Conversation-Analytic Approach to Second Language Acquisition*, Gabrijela Kasper (Gabriele Kasper)⁷ i Johanes Vagner (Johannes Wagner)⁸ detaljno prikazuju ovaj pristup koji vuče korene iz etnometodologije. Konverzacijsko-analitička teorija prvenstveno se bavi izučavanjem društvenog aspekta usvajanja jezika (117). L2 se usvaja isključivo kroz interakciju, a interakciona kompetencija je istovremeno preduslov i predmet učenja (119, 131). U pogledu metodološkog pristupa, zagovornici ove teorije istražuju resurse na koje se govornici L2, zajedno sa svojim sagovornicima, oslanjaju, kako ne bi došlo do prekida interakcije (129).

O usvajanju L2 iz ugla socio-kognitivne teorije piše urednik ovog izdanja, Dvajt Atkinson, u šestom poglavlju naslovljenom *A Socio-Co-*

⁵ Patricia Duff, PhD, Department of Language & Literacy Education, University of British Columbia, Vancouver, Canada

⁶ Steven Talmy, PhD, Department of Language & Literacy Education, University of British Columbia, Vancouver, Canada

⁷ Gabriele Kasper, PhD, Department of Second Language Studies, University of Hawaii, Honolulu, USA

⁸ Johannes Wagner, PhD, Department of Communication and Information Science, University of Southern Denmark, Kolding, Denmark

gnitive Approach to Second Language Acquisition. Radi se o najnovijem pristupu u usvajanju L2 čija je osnovna premisa da um, telo i svet oko nas funkcionišu zajedno u procesu usvajanja L2 (143). Socio-kognitivni teoretičari shvataju kogniciju kao adaptivnu inteligenciju, čija je svrha da nam pomogne da preživimo i napredujemo u okruženju. Samim tim, kognicija je otvoreni biološki sistem koji je u stalnom, dinamičnom odnosu sa okruženjem (144). Telo je takođe uključeno u kognitivni proces. Dokazano je da postoji povratna sprega između telesnih i emotivnih stanja sa jedne, i kognitivnih procesa sa druge strane (145). Jezik je oruđe za društveno delovanje i kao takav mora stalno da se prilagođava okruženju (146-147). Iz ugla socio-kognitivne teorije, učenje je doživotni proces sticanja znanja kroz iskustvo (148-149).

Sedmo poglavlje, *SLA After the Social Turn*, zapravo je analiza svih pristupa iznetih u ovoj knjizi, kao i njihovog odnosa prema kognitivističkom pristupu usvajanju L2. Autorka ovog poglavlja, Lurd Ortega (Lourdes Ortega)⁹ objašnjava razlike, ali i sličnosti, koje postoje između tradicionalnog kognitivističkog shvatanja usvajanja L2 i novih teorija (167-169) i ističe da je socijalna dimenzija ona nit koja povezuje nove pristupe (170). Ortega smatra da alternativne teorije obogaćuju i osnažuju postojeći korpus znanja o L2 i zaključuje da epistemološka raznovrsnost može dovesti do dubljeg i boljeg razumevanja učenja stranih jezika (178).

Knjiga *Alternative Approaches to Second Language Acquisition* korisna je ne samo zbog toga što su prvi put na jednom mestu sakupljene i, uz podrazumevana prostorna ograničenja, detaljno opisane alternativne teorije o usvajanju L2. Ona je korisno štivo za različite grupe čitalaca: nastavnici stranih jezika koji se ne bave na dubljem nivou lingvističkim teorijama mogu iz nje da dobiju osnovne informacije o kognitivizmu i novim pristupima, a teorije iznete u pojedinim poglavljima (npr. socio-kulturni pristup) mogu se lako primeniti i proveriti i u učionici. Studentima lingvistike i stranih jezika ova knjiga može da bude korisna za obnavljanje stečenih znanja;iskusnim lingvistima i istraživačima mogu da budu zanimljivi različiti metodološki pristupi istraživanju L2 koji su zastupljeni u alternativnim pristupima. Iscrpni spiskovi literature koji prate svako poglavlje korisni su za čitaoce iz svih navedenih grupa koji bi želeli da saznaju više o nekoj od ponuđenih alternativnih teorija.

⁹ Lourdes Ortega, PhD, Department of Second Language Studies, University of Hawaii, Honolulu, USA